

Prognoza oddziaływania na środowisko „Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010”

Autor: Agnieszka Kasperowicz

Wykonawca:

Instytut Zrównoważonego Rozwoju Sp. z o.o.

Biuro: Białystok, ul. Św. Rocha 5 lok. 202

Telefon / fax: (085) 744 54 98, 744 51 87

e-mail: izr@izr.pl, www.izr.pl

wrzesień 2007

Spis treści:

1. WPROWADZENIE	3
2. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO... 4	
3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WOJEWÓDZTWA	11
4. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2007-2010	15
5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA UZNANE ZA PRIORYTETOWE NA SZCZEBŁU MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM ORAZ ZAKRES I SPOSOBY ICH UWZGLĘDNIENIA W PROGRAMIE	20
6. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ORAZ ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I KOMPENSUJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA	24
7. NIEDOSTATKI I BRAKI MATERIAŁÓW UTRUDNIAJĄCE OCENĘ SZKODLIWEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO USTALEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	35
8. METODY WYKORZYSTANE PRZY OPRACOWANIU PROGNOZY	36
9. POTENCJALNE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	36
10. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	37

1. WPROWADZENIE

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* została opracowana na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego przez Instytut Zrównoważonego Rozwoju.

Prognoza oddziaływania na środowisko jest jednym z podstawowych dokumentów niezbędnych w procedurze postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planów i programów, przewidzianego w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2006 Nr 129, poz. 902, ze zmianami). Przepisy tej ustawy (art. 41) nakładają na organ opracowujący *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*, obowiązek sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko. Opracowanie prognozy ma na celu przede wszystkim ocenę środowiskowych skutków realizacji przewidzianych w *Programie* zamierzeń.

Prognoza oddziaływania na środowisko jest formą służącą weryfikacji ustaleń projektów dokumentów, z punktu widzenia ich zgodności z priorytetami środowiskowymi Unii Europejskiej, zapisami Polityki Ekologicznej Państwa, z ustaleniami dokumentów przyjętych przez wojewódzkie władze samorządowe oraz międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

Zakres prognozy wynika z wymogów ustawy – Prawo ochrony środowiska, według których prognoza powinna:

- 1) zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;
- 2) określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu;
- 3) określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- 4) określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów chronionych;
- 5) określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym albo krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;

- 6) określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko oraz zabytki, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe;
- 7) przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu;
- 8) przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru, w tym także wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy;
- 9) zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- 10) zawierać informacje o przewidywanych metodach analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania;
- 11) zawierać informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko;
- 12) zawierać streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

2. ZAWARTOŚĆ, GŁÓWNE CELE I POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym, zarządy województw są zobligowane do sporządzania wojewódzkich programów ochrony środowiska (art.17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, z późniejszymi zmianami) i ich aktualizacji co 4 lata (art.14 ustawy Poś).

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010 jest aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego, który obejmował lata 2003 – 2006.

Program ujmuje zadania w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2007-2010. Głównym celem *Programu* jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu.

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju województwa. Określa także priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. *Program*

obejmuje szereg zagadnień merytorycznych, a w tym: ochronę środowiska przyrodniczego, gospodarkę leśną, gospodarkę wodną, ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami, sprawy bezpieczeństwa ekologicznego, kształtowania świadomości ekologicznej oraz propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010 winien być zgodny przede wszystkim z:

- ustaleniami i rekomendacjami wynikającymi z projektu *Polityki ekologicznej państwa* na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014,
- *Strategią Rozwoju Kraju do 2020 roku*,
- *Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia 2007-2013*.

Powyższe dokumenty uwzględniają zobowiązania międzynarodowe związane z wdrażaniem Dyrektyw Unii Europejskiej i są spójne ze wspólnotowymi dokumentami programowymi. Polityka ekologiczna państwa, a więc i polityka województwa, oparte są na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju. Oznacza to konieczność uwzględniania tej zasady we wszystkich dokumentach strategicznych oraz programach, przygotowywanych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Cele polityki ekologicznej państwa w powiązaniu ze specyfiką regionu podlaskiego nakreślają konkretne wyzwania dla *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*.

Są to przede wszystkim:

1. W zakresie zadań systemowych:

- zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do ustaleń zawartych we wszystkich dokumentach strategicznych i przeprowadzenia oceny skutków ekologicznych ich realizacji przed ich zatwierdzeniem,
- kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji i zachowań mieszkańców w duchu zasady zrównoważonego rozwoju, zagwarantowanie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie oraz dalszy rozwój współpracy z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.

2. W zakresie dalszej poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego:

- osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez uporządkowanie gospodarki ściekami komunalnymi oraz zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł rozproszonych, trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi,
- spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,
- zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu,
- wprowadzenie kompleksowego, nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi,
- zmniejszanie ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz ograniczenie skutków poważnych awarii,

3. W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego:

- ochrona i wzrost różnorodności biologicznej,
- rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
- ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe,
- optymalizacja wykorzystania i zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji,

4. W zakresie zrównoważonego wykorzystania materiałów, wody i energii

- eliminacja nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych na cele przemysłowe
- zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- efektywna ochrona przed powodzią i skutkami suszy.

Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK) jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. *Strategia Rozwoju Kraju* realizuje cele i wyzwania ujęte w podstawowym dokumencie strategicznym UE, tj. Strategii Lizbońskiej i jej odnowionych założeń. Kładzie duży nacisk na wzrost gospodarczy i zatrudnienie oraz aspekty zrównoważonego rozwoju. Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski poprzez:

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki,
- poprawę stanu infrastruktury technicznej i społecznej, wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości,
- budowę zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa,

- rozwój obszarów wiejskich,
- rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

SRK jest dokumentem stanowiącym odniesienie dla innych strategii i programów, zarówno rządowych jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Stanowi ona podstawę dla efektywnego wykorzystania przez Polskę środków rozwojowych, zarówno krajowych, jak i z Unii Europejskiej, na realizację celów społeczno-gospodarczych. Cele i priorytety *Strategii Rozwoju Kraju* realizowane będą m.in. poprzez działania wynikające z programów operacyjnych w ramach *Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013*. *NSRO 2007-2013* będą wdrażane poprzez 6 Programów Operacyjnych (PO) zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz poprzez Regionalne Programy Operacyjne (RPO), zarządzane przez samorządy poszczególnych województw. Głównym celem Regionalnych Programów Operacyjnych jest podnoszenie konkurencyjności poszczególnych regionów i promowanie zrównoważonego rozwoju. Wśród zadań z zakresu ochrony środowiska, objętych wsparciem w ramach RPO, należy wymienić:

- badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość,
- środowisko,
- zapobieganie i zwalczanie zagrożeń przyrodniczych i technologicznych,
- inwestycje w transport,
- inwestycje energetyczne.

Z sześciu Programów Operacyjnych – dwa mają istotne znaczenie dla niniejszego programu środowiska. Są to:

- PO Infrastruktura i Środowisko,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Głównym celem Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia społeczeństwa, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Cele szczegółowe PO Infrastruktura i Środowisko istotne dla województwa podlaskiego to:

- budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego,

- zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu,
- zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmuje 4 osie w ramach priorytetowych kierunków wsparcia obszarów wiejskich UE. Dla potrzeb programu ochrony środowiska najważniejsze znaczenie ma Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich. Z instrumentów wsparcia będą korzystały zarówno silne i dobrze zorganizowane gospodarstwa, jak również mniejsze, funkcjonujące w sposób tradycyjny, tj. przy dużych nakładach pracy własnej i niewielkiej presji na środowisko. W ramach realizacji tego programu w latach 2007-2013 przykładowo realizowane będą następujące działania:

- płatności dla obszarów Natura 2000 oraz związanych z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- programy rolnośrodowiskowe (poprawa środowiska przyrodniczego i obszarów wiejskich),
- zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne,
- odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych.

Ustalenia *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* sformułowano w obrębie regionalnej polityki ekologicznej w odniesieniu do kierunków działań określonych w politykach nadrzędnych (międzynarodowych i krajowych). Komplementarność celów zawartych w tych dokumentach jest warunkiem osiągnięcia sukcesu polityki ekologicznej województwa. Do najważniejszych dokumentów regionalnych należy m.in. *Strategia rozwoju województwa do 2020 roku*. Jest to instrument zarządzania strategicznego

i główne narzędzie polityki regionalnej na okres kilkunastu lat. Jest kluczowym dokumentem programowym określającym zasady i kierunki długofalowej koncepcji rozwoju regionalnego. Misja Strategii ma postać: Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przyrodniczego. Program ochrony środowiska jest jednym z programów realizacyjnych Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku. Oznacza to, że

zapisy strategii dotyczące ochrony środowiska (bezpośrednio i pośrednio) stanowią wytyczne do sformułowania celów ekologicznych, kierunków działań i konkretnych przedsięwzięć. *Strategia* definiuje cel generalny oraz cele strategiczne.

Jednym z istotnych warunków wzmocnienia potencjału rozwojowego regionu, wspomnianym w Strategii, jest współpraca międzyregionalna w wymiarze krajowym. Obszarem współpracy międzywojewódzkiej jest Porozumienie Zielone Płuca Polski, obejmujące województwa północno-wschodniej części kraju. Porozumienie tworzy regionalny system ochrony tożsamości w zakresie Zrównoważonego Rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego.

Województwo podlaskie współpracuje także z:

- województwem mazowieckim i warmińsko-mazurskim w zakresie obszarów zlewni rzek: Narwi, Biebrzy i Bugu,
- województwem lubelskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim w obrębie utrzymania wieloprzestrzennego ekologicznego systemu obszarów chronionych.

Poza tym uwarunkowania wewnętrzne realizacji celów rozwojowych województwa podlaskiego obejmują wiele płaszczyzn. Większość dokumentów została opracowana i przyjęta przez władze samorządowe województwa. Dokumenty o charakterze kompleksowym, od których w dużym stopniu zależy skuteczność realizacji polityki ekologicznej regionu posłużyły zarówno do ustaleń Programu, jak również pozostaną nie bez znaczenia przy realizacji celów w nim zawartych. Należą do nich:

1. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, mający na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności.
2. Program Operacyjny Kapitał Ludzki, którego celem głównym jest: umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa.
3. Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, mający na celu głównie przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej

- (tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko – mazurskiego).
4. Podlaski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013, którego celem głównym jest zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu.
  5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, stanowiąca, iż głównymi zadaniami powiatu w polityce zagospodarowania przestrzennego jest opiniowanie rozwiązań przyjętych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, uzgadnianie z zarządem powiatu zadań samorządowych w projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
  6. Strategia Rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielonych Płuc Polski, mająca na celu przede wszystkim: stworzenie warunków do zachowania i wzmocnienia ekosystemów oraz ochrony wód i zasobów naturalnych, umożliwienie awansu cywilizacyjnego społecznościom lokalnym, aktywizację gospodarczą zharmonizowaną z wymaganiami środowiska przyrodniczego (rozwój zrównoważony trwały).
  7. Program ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych - na celu ma poprawę stanu czystości wód powierzchniowych oraz skuteczną ochronę głównych zbiorników wód podziemnych.
  8. Program usprawnienia gospodarki odpadami - za cele stawia likwidację źródeł zagrożeń zdrowia i środowiska, upowszechnienie zorganizowanego usuwania odpadów oraz zabezpieczenie przed zaśmiecaniem obszaru.
  9. Program rozwoju gospodarczego - mający na celu przekształcenia proekologiczne oraz modernizację i rozbudowę potencjału gospodarczego ukierunkowaną na minimalizację ujemnego wpływu zainwestowania na środowisko przyrodnicze.
  10. Program racjonalizacji gospodarki wodno-ściekowej - mający na celu racjonalizację zużycia wody, poprawę zaopatrzenia ludności w wodę oraz ochronę zasobów wodnych.
  11. Programy rozwoju sieci transportu drogowego, kolejowego i lotniczego oraz sieci zasilania energetycznego - stawiają za cel poprawę dostępności do jednostek osadniczych, poprawę obsługi użytkowników sieci komunikacyjnej i energetycznej

oraz zmniejszenie uciążliwości transportu dla mieszkańców i redukcję zagrożeń środowiska przyrodniczego.

12. Program zagospodarowania walorów turystycznych - mający na celu poprawę stanu i niedopuszczenie do degradacji walorów przyrodniczych i turystycznych obszaru oraz wytworzenie atrakcyjnej oferty produktu turystycznego.
13. Program promocji i marketingu - za cel ma promowanie i kultywowanie tradycji tworzenia towarów markowych, propagowanie produktów obszaru ZPP oraz powołanie instytucji odpowiedzialnej za wymienione działania.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WOJEWÓDZTWA

Województwo podlaskie należy do regionów Polski o najczystszej jakości środowiska naturalnego. Świadczy o tym niższe niż w innych częściach kraju wskaźniki w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ilości i jakości odprowadzonych ścieków, zawartości metali ciężkich w glebie, czystości wód powierzchniowych i podziemnych oraz innych czynników obciążających środowisko.

Obszar województwa niemal w całości położony jest w dorzeczu Wisły. Jedynie północno-wschodni fragment znajduje się w dorzeczu Niemna. Główną sieć hydrograficzną stanowią Narew, Biebrza i Bug, a uzupełnieniem tej sieci są jeziora. Największe z nich to Wigry, Hańcza, Szurpiły, Necko, Rajgrodzkie. Szacuje się, że na terenie województwa zlokalizowanych jest około 280 jezior.

Województwo podlaskie charakteryzuje się znaczną lesistością. Stopień lesistości w województwie wynosi 30 %, co plasuje województwo na 7. miejscu w skali kraju. Główne kompleksy leśne występują w północnej i wschodniej części województwa. Są to Puszcza Białowieska, Knyszyńska oraz Augustowska.

Zasoby wód podziemnych służą głównie zaspokojeniu potrzeb komunalnych i przemysłu. W ostatnich latach notuje się spadek zużycia wody podziemnej. Spowodowane jest to zmniejszonym zapotrzebowaniem na cele przemysłowe (spadek produkcji) oraz oszczędną gospodarkę wodą. Na obszarze województwa znajdują się trzy zbiorniki wód podziemnych (GZWP Nr 216 – „Sandr Kurpie”, nr 217 – „Pradolina rzeki Biebrzy” i nr 218 – „Pradolina rzeki Supraśl”).

Województwo podlaskie nie należy do okręgów zasobnych w surowce mineralne. Występują tu głównie złoża: kruszywa naturalnego (piasków i żwirów), gliny i iłów, rud żelaza, a także złoża borowiny w rejonie Augustowa i Supraśla.

Województwo podlaskie jest terenem bogatym w obszary o unikalnych walorach przyrodniczych (31,9 % powierzchni całego województwa stanowią tereny chronione). Na jednego mieszkańca przypada 5335 m² terenów chronionych (w kraju 2429 m²). Różne tereny ochrony prawnej obejmują najcenniejsze elementy systemu ekologicznego. Ochroną przyrody objętych jest ponad 249 użytków ekologicznych, 3 stanowiska dokumentacyjne, 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy oraz 2055 pomników przyrody. Wszystkie parki narodowe i krajobrazowe, 68 rezerwatów przyrody oraz część obszarów chronionego krajobrazu znalazły się w granicach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Z uwagi na nieprzeciętne i unikatowe walory przyrodnicze Polski północno – wschodniej cały obszar województwa podlaskiego został włączony do ekoregionu „Zielone Płuca Polski”. Powstała w 1983 roku w środowisku białostockich działaczy PTTK idea zrównoważonego rozwoju doprowadziła do uznania obszaru funkcjonalnego ZPP w długookresowej koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju jako jednego z regionów wymagających programu restrukturyzacji społeczno – gospodarczej.

Na terenie województwa ilość zagrożeń dla środowiska przyrodniczego jest niewielka, a ich intensywność niezbyt duża. Tym niemniej kilka z nich występuje i w większości są pochodzenia antropogenicznego. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- zagrożenia pożarowe obszarów leśnych i torfowisk,
- fragmentyzacja obszarów poprzez realizację dużych inwestycji liniowych,
- urbanizacja obszarów cennych przyrodniczo,
- zagrożenia związane z gospodarką komunalną,
- intensywny transport kołowy,
- nadmierna eksploatacja przez turystykę i rekreację obszarów o wyjątkowej atrakcyjności,
- intensyfikacja rolnictwa .

Wymienione wyżej zagrożenia wydają się być najistotniejsze na obecnym stadium rozwoju regionu. W przyszłości mogą pojawić się inne lub nabrać znaczenia te, które obecnie są marginalne. Do takich zagrożeń zaliczyć można:

- ekspansję gatunków obcego pochodzenia, wypierających gatunki rodzime,

- zagrożenia ze strony gatunków modyfikowanych genetycznie.

Presja na środowisko przyrodnicze wykazuje niewielkie zróżnicowanie przestrzenne. Różni się w zależności od komponentów środowiska i ich cech podlegających oddziaływaniom człowieka, jednak generalnie jest niższa niż na większości obszaru Polski.

Oddziaływanie na zasoby geologiczne, a w szczególności na rzeźbę terenu, związane jest przede wszystkim z trwałym zagospodarowaniem terenu. Stopień zabudowania przestrzeni w województwie podlaskim jest niższy w porównaniu z pozostałą częścią kraju. Grunty zabudowane w województwie stanowią 3,62 % obszaru, natomiast dla kraju wskaźnik ten wynosi 4,77%. Znaczne zurbanizowanie terenu wiąże się niewątpliwie ze wzmożoną presją związaną z emisją zanieczyszczeń.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są emisje gazów i pyłów. Od kilkunastu lat w strukturze emisji maleje udział źródeł przemysłowych i komunalnych, a rośnie udział komunikacji, szczególnie samochodowej.

Wody podlegają zarówno wpływom ilościowym (zmiana zasobów), jak i jakościowym (zmiana właściwości fizykochemicznych i biologicznych). Odmienne przedstawia się kwestia zanieczyszczeń wód. Na nienajlepszy stan sanitarny wód powierzchniowych województwa niewątpliwie ma wpływ niedostateczna ilość oczyszczalni i sieci kanalizacyjnej oraz generalnie brak systemów podczyszczających przy wylotach kanalizacji deszczowej do zbiorników wodnych. Sporo zanieczyszczeń wprowadzają do wód powierzchniowych wody opadowe, ze względu na niedostateczny rozwój systemów kanalizacji deszczowej. Wody podziemne odznaczają się dobrą jakością, lecz wymagają ochrony ilościowej i jakościowej.

Gleby podlegają bardzo różnorodnym oddziaływaniom. Wynikają one zarówno z procesów naturalnych (np. erozji wodnej i wietrznej, procesów denudacyjnych), jak i z presji antropogenicznej. Wśród tych ostatnich można wymienić fizyczną likwidację gleb w trakcie procesu inwestycyjnego lub zmianę jej właściwości fizykochemicznych w trakcie składowania odpadów (które wpływa także na wiele innych cech środowiska), a także chemiczne zmiany gleb w wyniku emisji zanieczyszczeń przemysłowych i komunikacyjnych oraz stosowania różnych środków w gospodarce rolnej (chemiczne środki ochrony roślin, nawozy mineralne) i leśnej. Za znaczące należy uznać zagrożenie gleb zmianami chemicznymi spowodowanymi przez nawozy mineralne. Region województwa podlaskiego charakteryzuje się gorszą jakością gleb w porównaniu do przeciętnych warunków w kraju. Dla porównania na terenie kraju gleby I – IV klasy zajmują 65,9%, zaś na terenie województwa 52,9% powierzchni obszarów użytkowanych rolniczo. Jednocześnie gleby w

województwie podlaskim charakteryzują się niskim poziomem zanieczyszczenia, co wiąże się z brakiem występowania na tym obszarze uciążliwego przemysłu.

Na stan środowiska ma również wpływ ilość i sposób zagospodarowania odpadów komunalnych i przemysłowych. W 2005 roku (GUS, stan z dn. 31 XII), na terenie województwa podlaskiego, zebrano 267990,5 tony odpadów komunalnych oraz 927900 tony odpadów wytworzonych przez różnego rodzaju zakłady. Odpady komunalne deponowane są na 89 składowiskach (146,9 ha), jednak ich stan techniczny i zabezpieczenie przed negatywnym oddziaływaniem na środowisko są w wielu przypadkach niewystarczające. Odpady przemysłowe są gromadzone na dwóch istniejących składowiskach odpadów przemysłowych: w Sowlanach – składowisko Elektrociepłowni Białystok SA. oraz w Surżu – składowisko Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego w Łapach. Problemem jest brak składowisk na odpady zawierające azbest. Odpady medyczne są unieszkodliwiane w czterech spalarniach przyszpitalnych, przy: Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. K. Dłuskiego w Białymstoku, Samodzielnym Publicznym ZOZ w Hajnówce, Wojewódzkim Szpitalu w Łomży oraz Samodzielnym Publicznym Szpitalu Wojewódzkim w Suwałkach. W 2006 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku przeprowadził kontrolę, która wykazała, że gospodarka odpadami komunalnymi na terenie województwa podlaskiego polega głównie na deponowaniu nie segregowanych odpadów na składowiskach. Ponadto zanotowano, iż selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest w stopniu ograniczonym, a zbiórka odpadów niebezpiecznych nie funkcjonuje. Kontrola wykazała także występowanie „dzikich” składowisk odpadów na terenie poszczególnych gmin województwa.

Środowisko biotyczne podlega bardzo różnorodnym oddziaływaniom człowieka, przy czym większość z form antropopresji wpływających na inne komponenty (powietrze, wody, gleby), powoduje także skutki w organizmach żywych. W powszechnej opinii, współcześnie największym zagrożeniem dla roślin i zwierząt jest zmniejszanie ich przestrzeni życiowej, czyli korzystnych dla nich siedlisk. Odbywa się to przede wszystkim w wyniku zainwestowania przestrzeni, w tym szczególnie liniowej infrastruktury komunikacyjnej, która prowadzi do fragmentacji siedlisk i populacji poszczególnych gatunków. W świetle wspomnianej wcześniej znacznej dynamiki wzrostu powierzchni zabudowanych w regionie, można się spodziewać nasilenia niekorzystnych skutków tych zjawisk dla przyrody ożywionej.

Istotne znaczenie dla stanu środowiska ma również ilość i jakość dróg oraz stan komunikacji kolejowej. Układ przestrzenny dróg jest wystarczający pod względem obsługi sieci osadniczej, natomiast ich stan techniczny jest niezadowalający. Ze względu na znaczne nasilenie ruchu i niedostosowanie standardu nawierzchni dróg do obciążeń następuje przyspieszony proces ich degradacji. Parametry techniczne i stan techniczny większości tych dróg i znacznej ilości obiektów inżynierskich nie odpowiada wymogom klas technicznych, a na drogach, zwłaszcza ekspresowych, dynamicznie rosnącym potokom ruchu. Transport ciężki towarowy stwarza duże uciążliwości zarówno dla środowiska przyrodniczego jak i w obszarach zurbanizowanych. Stan linii kolejowych w województwie ulega systematycznej degradacji, a w pełnej sprawności technicznej utrzymywane są najważniejsze linie magistralne. Oddziaływanie ruchu pociągów na środowisko dotyczy głównie hałasu i drgań, a w przypadku linii nie zelektryfikowanych, także emisji spalin. Przebieg niektórych linii kolejowych przez obszary chronione, a zwłaszcza parki narodowe i obszary NATURA 2000 koliduje z wymogami ochrony środowiska i może stwarzać problemy na etapie ich rozbudowy.

System gazowniczy województwa jest słabo rozwinięty i obejmuje środkową i południową część województwa podlaskiego. Brak systemu gazowniczego w północnej części regionu oraz na obszarach prawnej ochrony przyrody powoduje zwiększenie obciążenia środowiska emisjami ze źródeł energetyki konwencjonalnej.

Energetyka odnawialna jest w województwie jeszcze słabo rozwinięta. Stosunkowo nieliczne źródła energetyczne tego typu wykorzystują przede wszystkim energię wodną, biomasę oraz energię wiatru na Suwalszczyźnie. Oddziaływanie energetyki odnawialnej na jakość środowiska przyrodniczego jest stosunkowo niewielkie.

Znaczne obciążenie dla środowiska polegające na wprowadzaniu dysharmonii w krajobrazie stwarzają napowietrzne linie elektroenergetyczne WN 400 kV i 220 kV oraz dla zabudowy linie WN110 kV w strefach zainwestowania miejskiego.

4. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2007-2010

Podstawowym założeniem *Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* jest uzyskanie stałej i zauważalnej poprawy jakości

wszystkich komponentów środowiska przyrodniczego. Ustalenia dokumentu są propozycją spójnego, w układzie wojewódzkim i krajowym, systemu działań proekologicznych wzajemnie się uzupełniających. W przypadku braku jego realizacji lub realizacji fragmentarycznej (wrywkowej) założone w *Programie* cele nie zostaną osiągnięte, a w konsekwencji może nastąpić pogorszenie się stanu środowiska przyrodniczego w regionie. Poniżej przedstawiono potencjalne zmiany, jakie mogłyby mieć miejsce w przypadku braku realizacji ustaleń *Programu*, w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska:

a) ochrona przyrody

Bioróżnorodność Polski, a w tym województwa podlaskiego, na tle innych krajów europejskich jest zdecydowanie wyższa. Obszary objęte prawną ochroną przyrody stanowią znaczną część powierzchni województwa. W związku z tym zaniechanie realizacji ustaleń w zakresie ochrony przyrody jest działaniem zdecydowanie negatywnym. Brak ochrony najcenniejszych przyrodniczo ekosystemów mógłby się stać powodem zubożenia zasobów biologicznych regionu, a tym samym kraju. Postępująca degradacja ekosystemów wywołałaby szereg nieodwracalnych zmian w ich strukturze (przede wszystkim ich uproszczenie). Zmiany takie skutkują zaburzeniami równowagi ekologicznej i zakłóceniami przepływu energii i materii w ekosystemie. W sposób szczególny dotyczy to zaniku siedlisk hydrogenicznych w wyniku ich przesuszenia oraz uszkodzeń aparatu asymilacyjnego drzewostanów na skutek przemysłowych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Tego typu zmiany mogą za sobą pociągać zanik z krajobrazu elementów różnicujących tj. zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, wysp leśnych, oczek wodnych, skarp, torfowisk, zagłębień bezodpływowych i innych. Tego rodzaju ekosystemy pełnią ważne funkcje krajobrazowe, biocenotyczne, glebochronne i wodochronne oraz stanowią „pułapkę” dla składników pokarmowych migrujących z agroekosystemów. Zmniejszenie różnorodności krajobrazu może stać się powodem zaniku części siedlisk, co będzie skutkowało zmianami w składzie gatunkowym — wycofywanie się gatunków endemicznych i stenotypowych oraz coraz szersze wchodzenie gatunków obcych, zastępujących rodzime. Podobne zmiany powoduje również odizolowanie przestrzenne obszarów cennych przyrodniczo i fragmentaryzacja korytarzy ekologicznych umożliwiających swobodny przepływ gatunków pomiędzy węzłami ekologicznymi.

b) ochrona powietrza atmosferycznego

Województwo podlaskie posiada stosunkowo niski poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Jednak nie zwalnia to z konieczności poprawy stanu środowiska w tym zakresie. W przypadku braku realizacji celów zmierzających do ograniczenia emisji pyłów i spalin do atmosfery, m.in. poprzez modernizację kotłowni, czy też rozwój infrastruktury drogowej (skrócenie czasu emisji – obwodnice), może dojść do stopniowego pogorszenia czystości powietrza atmosferycznego. Utrzymanie przestarzałych technologii niewątpliwie spowoduje wzrost energochłonności oraz wzmożoną emisję zanieczyszczeń. Wykorzystywanie węgla niskiej jakości jako głównego źródła energii, brak inwestycji proekologicznych w dziedzinie ciepłownictwa oraz stosowanie alternatywnych źródeł energii na małą skalę może również przyczynić się do tego, że województwo utraci swoją korzystną pozycję wśród innych i znajdzie się w grupie regionów o podwyższonej emisji zanieczyszczeń. Pozostawienie infrastruktury drogowej w obecnym stanie także wpłynie na pogorszenie czystości powietrza. Emisja transportowa zwiększy się w wyniku wzrostu liczby pojazdów samochodowych przy jednoczesnym złym stanie technicznym dróg. Zwiększenie liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery pozostaje w konflikcie z budową obwodnic, co wiąże się z wycinką lasów. Jednak biorąc pod uwagę dość wysoki stopień lesistości województwa (30%) oraz kompensację przyrodniczą inwestycje związane z rozwojem infrastruktury drogowej przyniosą w końcowym efekcie pozytywne oddziaływanie na środowisko.

c) hałas

Przyjęte w *Programie* działania związane są przede wszystkim z obniżeniem poziomu hałasu, na którego oddziaływanie narażeni są ludzie. Ustalenia dotyczą m.in. wzmocnienia kontroli oraz współpracy z Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska w zakresie ochrony przed hałasem w zakładach usługowych i produkcyjnych. W związku z tym brak realizacji zadań z tej dziedziny wpłynąłby przede wszystkim na zdrowie ludzi. Zaniechanie realizacji pozostałych ustaleń z zakresu ochrony przed hałasem miałoby niekorzystne oddziaływanie na inne elementy środowiska, a w tym na faunę. Dotyczy to głównie zadań mających na celu zwiększenie lesistości województwa, a jak wiadomo lasy stanowią nie tylko barierę dla zanieczyszczeń atmosfery, ale także chronią środowisko akustyczne.

d) gospodarka wodna i ochrona wód

W przypadku braku realizacji ustaleń zawartych w *Programie* mogą wystąpić następujące niekorzystne zmiany: pogorszenie się jakości wód, zahamowanie wzrostu retencji

zbiornikowej, pogorszenie się bezpieczeństwa powodziowego oraz dalsza postępująca zabudowa obszarów zalewowych. Jednym z głównych ustaleń *Programu* jest zapewnienie rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej oraz modernizacja przestarzałych oczyszczalni ścieków z zastosowaniem technologii zgodnych z obowiązującymi przepisami. Brak wyposażenia w kanalizację i sprawny system oczyszczania ścieków, może bowiem oddziaływać zniechęcająco na potencjalnych inwestorów i w efekcie zahamować aktywizację obszarów. Wpłynie również na pogarszanie się czystości wód powierzchniowych i może zagrozić wodom wglębnym. Zaniechanie działań związanych z unowocześnianiem oczyszczalni ścieków może stać się przyczyną wystąpienia awarii, które mogłyby zagrozić zarówno wodom powierzchniowym jak i podziemnym.

W przypadku odstąpienia od wykonania zadań związanych z przywróceniem prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wodnym może dojść do nieodwracalnych, niekorzystnych zmian reżimu wodnego na tych terenach oraz na terenach przyległych, a co za tym idzie także do zmian w typach ekosystemów.

Pośredni wpływ na środowisko miałyby również zaniechanie realizacji działań z zakresu gospodarki odpadami. Nielegalne oraz nie spełniające wymogów składowiska odpadów mogłyby stać się przyczyną zanieczyszczenia wód poprzez odcieki oraz spływy powierzchniowe zanieczyszczeń.

Gospodarka wodna, w myśl ustanowionych w *Programie* priorytetów powinna być prowadzona zlewniowo, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Działania przypadkowe i fragmentaryczne tylko wybiórczo rozwiążą problem kanalizacji danej wsi lub gminy. Nie będą miały natomiast istotnego znaczenia dla poprawy jakości wody w zlewni, a co za tym idzie w całym regionie. Najsilniej zagrożone degradacją środowiska wodnego mogą być gminy mniej zamożne, położone na obszarach cennych przyrodniczo. Konsekwencją pogorszenia się jakości wód byłyby bowiem degradacja obszarów cennych przyrodniczo i utrata szansy aktywizacji turystycznej, na którą liczy większość gmin. Odbudowa wizerunku „gminy ekologicznej i przyjaznej turystom” byłaby w tym przypadku praktycznie niemożliwa. Kierowanie (tak jak dotychczas) wszystkich środków na realizację systemu oczyszczania ścieków (bez równoległego rozwiązywania problemu spływu zanieczyszczeń powierzchniowych, zarówno z terenów rolniczych, jak i miast), spowoduje tylko niewielką poprawę jakości wód powierzchniowych (niewspółmiernie niską do poniesionych nakładów).

W kwestii ochrony wód i gospodarki wodnej istotna jest również budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa. Odstąpienie od realizacji tego priorytetu mogłoby stać się przyczyną nie oszczędnego gospodarowania zasobami, w tym także wodnymi.

f) gospodarka odpadami

Brak realizacji systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami zawartych w *Programie* może doprowadzić do dalszego zwiększania się ilości deponowanych na składowiskach odpadów. Nie modernizowane i nie rekultywowane składowiska odpadów mogą stać się potencjalnym źródłem zanieczyszczenia środowiska. Brak odpowiednich zabezpieczeń (przede wszystkim uszczelnienie i system odprowadzania odcieków) może spowodować wymywanie zanieczyszczeń, a także ich migrację do gleby oraz wód podziemnych i powierzchniowych. Składowanie odpadów stwarza również zagrożenie dla powietrza atmosferycznego, głównie ze względu na wtórne pylenie i migrację biogazu ze składowisk, który może być przyczyną wielu zagrożeń (wybuchy, pożary).

g) poważne awarie przemysłowe

Poważne awarie mogą wystąpić w zakładach, gdzie są produkowane, stosowane lub magazynowane materiały niebezpieczne oraz podczas transportu takich substancji. Brak ewidencji tego rodzaju zakładów oraz niewypełnienie przez nie obowiązków będzie w sposób bezpośredni rzutować na szybkość i skuteczność ewentualnej akcji ratowniczej. Problem ten obejmuje również odpowiednie wyznaczenie i oznakowanie tras służących do przewozu materiałów niebezpiecznych.

h) lasy

Lasy, pełniące w środowisku człowieka szereg użytecznych funkcji zostały uznane w *Programie* za ważny element bezpieczeństwa ekologicznego województwa, który decydować będzie o jego przyszłości. Brak realizacji ustaleń tego dokumentu może, m. innymi spowodować:

- zahamowanie wzrostu ilościowego i jakościowego zasobów leśnych, a nawet ich zmniejszenie (np. na skutek pożarów lub w wyniku kontynuowania nieracjonalnej gospodarki w lasach prywatnych);
- ograniczenie korzystnych dla środowiska funkcji ochronnych lasów, zwłaszcza w zakresie: ochrony gleb i wód, naturalnych fragmentów rodzimej przyrody oraz ich roli krajobrazowej;
- zmniejszenia funkcji społecznych i gospodarczych jak: produkcji drewna i innych surowców, zagospodarowania turystycznego oraz wypoczynku w środowisku leśnym;

- zalesienie gruntów, które nie powinny być zalesione ze względów przyrodniczych i gospodarczych.

i) edukacja ekologiczna

Analiza wdrażania edukacji ekologicznej w województwie podlaskim pozwala na stwierdzenie, iż wskutek systematycznego stosowania i urozmaicania form edukacji, skierowanych do różnych grup społeczeństwa rośnie zainteresowanie ochroną środowiska, a tym samym wzrasta świadomość ekologiczna. Istnieje jednak potrzeba ciągłego poszerzania i dostosowywania form edukacji do bieżących potrzeb. W przypadku nie podjęcia działań edukacyjnych, można spodziewać się kontynuacji konsumpcyjnego modelu życia, polegającego na stałym dążeniu do podnoszenia efektywności procesów gospodarczych bez uwzględniania skutków społecznych i przyrodniczych. Takiemu „rozwojowi” towarzyszyć będzie postępująca degradacja środowiska przyrodniczego, prowadząca do trwałych i (w wielu przypadkach) nieodwracalnych zmian. Nasiloną konsumpcja, która wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na surowce i energię oraz nadmierną produkcją odpadów przyczyni się do marnotrawstwa zasobów przyrody, ludzkiej pracy i wzrostu kosztów produkcji. Będzie też następować stały wzrost zanieczyszczenia środowiska, co z kolei wpłynie na pogorszenie się warunków zdrowotnych społeczeństwa. Jeżeli proces ten byłby kontynuowany, może dojść do zagrożenia katastrofą ekologiczną. Zachodzi więc pilna konieczność inwestowania w świadomość społeczną, zwłaszcza młodego pokolenia. Niezbędne jest ukształtowanie ekologicznej wrażliwości, kreującej nowe wzorce zachowań społecznych, nowe hierarchie i pragnienia, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Brak realizacji ustaleń *Programu* może doprowadzić do sukcesywnej degradacji środowiska we wszystkich jego elementach.

5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA UZNANE ZA PRIORYTETOWE NA SZCZEBLE MIĘDZYNARODOWYM, KRAJOWYM I REGIONALNYM ORAZ ZAKRES I SPOSOBY ICH UWZGLĘDNIENIA W PROGRAMIE

Do ustalenia celów *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*, oprócz zdefiniowanych w jego części diagnostycznej problemów środowiskowych i priorytetów ekologicznych posłużyły wymienione już uprzednio główne i uzupełniające się nawzajem dokumenty polityki krajowej.

Program jako główny cel wyznacza działanie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju przy zachowaniu promocji środowiska naturalnego województwa. Jako wiążące przyjmuje także cele *Polityki Ekologicznej Państwa* (w zakresie odnoszącym się do regionu) na wszystkich szczeblach zarządzania. Uwzględnia również, fakt, że powołane powyżej dokumenty krajowe w dużej mierze adoptowały już cele i założenia europejskiej i światowej polityki ekologicznej można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że cele ochrony środowiska w województwie podlaskim oraz zasady realizacji tych celów są w najwyższym stopniu zbieżne z odpowiadającymi im celami oraz zasadami polityki ekologicznej ustanowionymi na poziomie międzynarodowym i krajowym.

Poza nadrzędnymi kryteriami polityki ekologicznej w *Programie* określono również cele i priorytety ekologiczne, odnoszące się do zagadnień ochrony środowiska, posiadających kluczowe znaczenie dla regionu. Poniżej zestawiono priorytety ekologiczne w aspekcie zgodności z odpowiadającymi im priorytetami regionalnymi i krajowymi.

Ocena stanu i tendencji zmian w zakresie poszczególnych komponentów środowiska i uciążliwości oraz analiza zagrożeń w świetle przyszłościowego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, przy równoczesnym uwzględnieniu wymagań w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, były podstawą do sformułowania wojewódzkich priorytetów ekologicznych.

Wśród najważniejszych kryteriów, branych pod uwagę przy formułowaniu priorytetów w skali województwa, należy wymienić:

1. Wymogi wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach i ustawy Prawo Wodne oraz innych ustaw komplementarnych,
2. Zgodność z zapisami Traktatu Akcesyjnego,
3. Zgodność z celami zawartymi w *Polityce ekologicznej państwa*,
4. Zgodność z priorytetami ujętymi w *Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku*,
5. Skala dysproporcji pomiędzy aktualnym stanem środowiska a wymaganym przez prawo.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące priorytety ekologiczne wraz z listą działań priorytetowych w następujących obszarach:

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju

- prowadzenie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, dotyczącej wszystkich elementów i uciążliwości środowiska jest zadaniem nadrzędnym w polityce ekologicznej województwa.

Ustalenia *Programu* w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa w pełni odzwierciedlają tendencje europejskiej polityki ekologicznej oraz założenia Polityki ekologicznej państwa i Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku. Polityki te jako jeden z głównych priorytetów zakładają kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji i zachowań.

Ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

- rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na obszarze województwa,
- budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
- przywrócenie prawidłowego stanu melioracji.

Cele *Programu* w dziedzinie gospodarki wodnej i ochrony wód są zbieżne z priorytetami Polityki ekologicznej państwa, które dotyczą uporządkowania gospodarki ściekowej, czy też efektywnej ochrony przed powodzią i skutkami suszy. Rozwój infrastruktury technicznej, szczególnie na obszarach wiejskich, jest także priorytetem *Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015*, *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* oraz *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich*. Modernizacja obiektów należących do infrastruktury ochrony środowiska, w zakresie gospodarki wodnej, ma bez wątpienia wpływ na jakość wód. Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i skuteczna ochrona zbiorników wód podziemnych, to cele zawarte w *Programie ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych*. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ujęte jako jeden z celów w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*, jest zbieżne z założeniami *Programu racjonalizacji gospodarki wodno-ściekowej*.

Ochrona powietrza atmosferycznego

- redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- ograniczanie emisji ze środków transportu poprzez budowę obwodnic.

Kwestie związane z ochroną powietrza, wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, czy też ograniczeniem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych znajdują się m.in. w *Polityce*

ekologicznej państwa. Zmniejszenie uciążliwości transportu dla mieszkańców i środowiska stało się jednym z celów Programu rozwoju sieci transportu drogowego, kolejowego i lotniczego oraz sieci zasilania energetycznego.

Gospodarka odpadami

- kompleksowa gospodarka odpadami,
- edukacja ekologiczna mieszkańców z zakresu gospodarki odpadami,
- modernizacja istniejących składowisk odpadów,
- likwidacja dzikich wysypisk,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych.

Kompleksowy system gospodarki odpadami jest jednym z priorytetów zawartych niemal we wszystkich dokumentach strategicznych, zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym, czy lokalnym. Problem odpadów analizowany jest również w wojewódzkich, powiatowych i gminnych programach gospodarki odpadami. Poza tym istnieją również dokumenty, takie jak np. *Program usprawnienia gospodarki odpadami*, który za cel stawia likwidację źródeł zagrożeń zdrowia i środowiska, upowszechnienie zorganizowanego usuwania odpadów oraz zabezpieczenie przed zaśmiecaniem.

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego (przyroda, lasy, gleby, zasoby surowców mineralnych)

- dbałość o obszary NATURA 2000 na terenie województwa,
- racjonalne korzystanie z surowców mineralnych,
- zwiększenie lesistości,
- ochrona krajobrazu.

Cele *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*, związane z ochroną przyrody znajdują swoje odpowiedniki w dokumentach takich jak: *Polityka ekologiczna państwa, Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015, Strategia rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku*. Poza zagadnieniami związanymi z ochroną przyrody sensu stricte, istnieją także dokumenty pośrednio wpływające na stan przyrody. Jednym z nich jest *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich*, w ramach którego realizowane będą działania dotyczące płatności dla obszarów Natura 2000, w celu utrzymania właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków roślin zwierząt.

Oddziaływanie hałasu

- wzmocnienie kontroli w zakresie ochrony klimatu akustycznego.

Zmniejszenie zagrożenia hałasem jest zagadnieniem mniej powszechnym, w porównaniu do wyżej wymienionych. Jednak cel ten został uznany za priorytetowy nie tylko w *Programie*, ale także w *Polityce ekologicznej państwa*.

Poważne awarie

- działania zapobiegające powstawaniu poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków.

Ustalenia *Programu* w zakresie poważnych awarii są zgodne z założeniami *Polityki ekologicznej państwa*.

Analizowany projekt *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na poziomie międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Świadczą o tym ustalenia *Programu* w zakresie priorytetów, których realizacja ma doprowadzić do poprawy stanu przyrody, efektywniejszego wykorzystania zasobów i walorów środowiska w Rozwoju społeczno-gospodarczym. Dążenia te mają jednocześnie służyć zachowaniu dóbr przyrody przyszłym pokoleniom, a także sprzyjać rozwojowi gospodarczemu i poprawie atrakcyjności regionu. Realizacja celów z zakresu rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska powinna umożliwić osiągnięcie standardów określonych dyrektywami Unii Europejskiej i wynikających z Traktatu Akcesyjnego.

6. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ORAZ ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I KOMPENSUJĄCE NEGATYWNE ODDZIAŁYWANIA

Po analizie ujętych w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* celów i zadań, zidentyfikowano rodzaje działań mogących oddziaływać na środowisko. Wszystkie przedsięwzięcia charakteryzują się ograniczonym terytorialnie oddziaływaniem na środowisko, głównie lokalnym. Ich oddziaływanie będzie skutkowało poprawą stanu środowiska na danym terenie.

Dla wszystkich przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów*

związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko nakłada obowiązek sporządzenia takiego dokumentu.

W przypadku oceny ustaleń *Programu* nie uzasadnione byłoby zalecenie odstąpienia od realizacji zawartych w dokumencie rozwiązań. Rezygnacja z wdrażania *Programu*, jako kompleksu celów i zadań, byłaby dla jakości środowiska przyrodniczego i życia mieszkańców rozwiązaniem gorszym niż potencjalne znaczące oddziaływania.

Podstawowym celem sporządzenia niniejszej prognozy jest wskazanie potencjalnych skutków realizacji ustaleń *Programu* na środowisko i mieszkańców. Ze względu na znaczny stopień ogólności sformułowań w zakresie priorytetów zawartych w dokumencie, możliwe jest dokonanie jedynie ogólnej ich oceny.

Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010 będzie funkcjonował poprzez realizację celów długoterminowych, obejmujących lata 2007-2013 oraz przez cele krótkoterminowe odnoszące się do okresu 2007-2010.

Stwierdzono zdecydowaną przewagę pozytywnych wpływów celów *Programu* na środowisko. Należy to uznać za oczywiste w świetle specyfiki ocenianego dokumentu. Najkorzystniejsze i najsilniejsze skutki dla środowiska może generować realizacja następujących celów krótkoterminowych:

- ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków,
- zmniejszenie emisji pyłów w atmosferze,
- oszczędne gospodarowanie zasobami.

Realizacja pozostałych ustaleń także spowoduje znacząco pozytywne skutki dla środowiska, ale dla nieco mniejszej liczby typów ekosystemów i komponentów. Wśród nich należy zwrócić uwagę na cele o nieco odmiennym charakterze, ze strony których należy spodziewać się pozytywnych skutków w szerokim i długofalowym zakresie. Wspomniane cele należą do czwartego priorytetu ujętego w *Programie* – Budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Ustalenia *Programu* o najmniejszym oddziaływaniu na środowisko w znaczeniu liczby typów ekosystemów i komponentów, które mogą im podlegać, można spodziewać się m.in. ze strony celów i zadań takich jak:

- ochrona zdrowia i życia ludzkiego, człowiek jako element środowiska,
- ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian klimatu akustycznego.

Tego typu ocena nie umniejsza jednak w żadnym stopniu tych celów i nie wpływa na zmniejszenie konieczności ich realizacji.

W *Programie* istnieją także zapisy dotyczące celów, których realizacja może oddziaływać na środowisko zarówno pozytywnie jak i negatywnie. Jednym z nich jest – promowanie i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii. Realizacja tego celu z pewnością będzie miała pozytywny wpływ na jakość powietrza i w pewnym stopniu na warunki klimatyczne, szczególnie na terenach miejskich i innych obszarach osadniczych. Korzystnie wpłynie również na zmniejszenie korozji technicznej (zachodzącej w wyniku działania SO₂) obiektów budowlanych i infrastrukturalnych. Jednak w przypadku wadliwej lokalizacji lub nadmiernej skali tego typu działań, mogą się ujawnić negatywne skutki. Przykładem może być lokalizacja elektrowni wiatrowych na szlakach migracji ptaków, co może zakłócić i ograniczyć ich występowanie na danym terenie, a co za tym idzie obniżyć wskaźnik różnorodności biologicznej. Nadmierna eksploatacja zasobów leśnych, jak źródła surowca budowlanego i energetycznego może wpłynąć na zmniejszenie powierzchni szczególnie lasów prywatnych. Uprawy na cele energetyczne, np. rzepaku na biopaliwa, wierzby wiciowej, malwy pensylwańskiej itp., wprowadzane masowo na tereny rolnicze, mogą stać się przyczyną wzmożonej monokulturyzacji terenów rolniczych. Negatywne skutki tych zmian mogą się następnie ujawniać w obniżeniu jakości gleb oraz zmianach reżimu hydrologicznego oraz obniżeniu jakości wód powierzchniowych i podziemnych, szczególnie tam, gdzie uprawom roślin energetycznych towarzyszy chemizacja.

Wśród 25 zadań ujętych w programie zadaniowym, większość cechuje się zdecydowanie pozytywnym wpływem na środowisko. Potencjalne skutki ujemne mogą być spowodowane przez dwa zadania:

- zwiększenie retencyjności zlewni oraz poprawa stanu technicznego urządzeń zabezpieczenia przeciwpowodziowego,
- właściwe zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią oraz suszą hydrologiczną.

Działania z zakresu projektów hydrotechnicznych mogą powodować istotne skutki zaburzające dla ekosystemów hydrogeniczych, obiegu wody, jej ilość, a w niektórych przypadkach i jakości, przy czym z punktu widzenia ochrony ludzi i ich wytworów (szczególnie projekt zabezpieczenia przeciwpowodziowego) będzie pełnić skutki pozytywne.

Realizacja tych projektów może w znacznym stopniu wpłynąć też niekorzystnie na różnorodność biologiczną oraz na ekosystemy rolnicze i na ekosystemy lasów bagiennych.

Pośrednio w mniejszym stopniu przeobrażeniom mogą podlegać także inne komponenty środowiska.

Poniżej przedstawiono tabelę oceniającą wpływ ustaleń *Programu* na elementy środowiska.

Wpływ określono jako:

+ oddziaływanie dodatnie;

(+) oddziaływanie dodatnie warunkowe lub b. słabe;

- oddziaływanie negatywne;

(-) oddziaływanie negatywne warunkowe lub b. słabe.

Tabela nr 1. Matryca wpływów ustaleń Programu na poszczególne elementy ochrony środowiska

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego											
		Rzeźba terenu	Budowa geologiczna	Pokrywa glebowa	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Szata roślinna	Świat zwierząt	Jakość powietrza	Klimat akustyczny	Krajobraz naturalny	Formy ochrony przyrody	Ludzie
Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, zachowanie bogactwa naturalnego	1. Dbałość o obszary chronione	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+
	2. Kompensacja strat obszarów Natura 2000	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+
	3. Racjonalne wykorzystanie zasobów	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+
	4. Zmniejszenie emisji pyłów w atmosferze	(+)	(+)	+	(+)	(+)	+	+	+	(+)	(+)	+	+
	5. Promowanie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	(+)	(+)	(+)	+
	6. Likwidacja dzikich wysypisk, mogiłników ...	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	7. Podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dot. oś	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	9. Unieszkodliwianie czynników zagrożenia dla środowiska	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

*Prognoza oddziaływania na środowisko
Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego											
		Rzeźba terenu	Budowa geologiczna	Pokrywa glebowa	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Szata roślinna	Świat zwierząt	Jakość powietrza	Klimat akustyczny	Krajobraz naturalny	Formy ochrony przyrody	Ludzie
	10. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	11. Ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji kopalin na środowisko	(+)	(+)	(+)	+	+	+	+	(+)	(+)	(+)	(+)	+
	12. Ochrona zdrowia i życia ludzi	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+
Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	13. Wykorzystanie technologii przyjaznych środowisku	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	14. Rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na obszarze województwa	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	(+)	(+)	(+)	+
	15. Modernizacja przestarzałych oczyszczalni ścieków	(+)	(+)	+	+	+	(+)	(+)	(-)	(-)	(-)	(+)	+
	16. Zapewnienie oczyszczalni ścieków zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi	(+)	(+)	+	+	+	+	+	+	(+)	(+)	+	+
	17. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wodnym	(-)	(-)	(-)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(-)	+	(+)
	18. Inwestycje z zakresu źródeł energii odnawialnej	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	(+)	(+)	(+)	+
	19. Modernizacja kotłowni	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	(+)	(+)	(+)	+
	20. Rozwój infrastruktury drogowej w celu krótszego czasu emisji spalin, budowa obwodnic	(-)	(-)	(-)	(+)	(+)	(-)	(-)	+	(-)	(-)	(-)	+
Ochrona ekologiczna	21. Aktywna ochrona przyrody	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	22. Ochrona krajobrazu	+	+	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	+
	23. Troska o gatunki chronione	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	+	(+)	(+)	(+)	+	+
	24. Zwiększenie liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

*Prognoza oddziaływania na środowisko
Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego											
		Rzeźba terenu	Budowa geologiczna	Pokrywa glebowa	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Szata roślinna	Świat zwierząt	Jakość powietrza	Klimat akustyczny	Krajobraz naturalny	Formy ochrony przyrody	Ludzie
	25. Spełnienie wymogów regionalnego systemu informacji o trasach przewozu i miejscach składowania materiałów niebezpiecznych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	26. Podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	27. Wzmocnienie kontroli oraz zacieśnianie współpracy z WIOŚ w zakresie ochrony przed hałasem	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	(+)	+	(+)	(+)	+
	28. Dbłość o obszary Natura 2000	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	+	(+)
Racjonalna gospodarka odpadami	29. Kompleksowa gospodarka odpadami	+	(+)	+	+	+	(+)	(+)	+	(+)	+	+	+
	30. Modernizacja przestarzałych składowisk	+	(+)	+	+	+	(+)	(+)	+	(+)	+	+	+
	31. Rozszerzenie systemu segregacji odpadów	(+)	(+)	(+)	+	+	(+)	(+)	+	(+)	+	(+)	+
	32. Recykling	(+)	(+)	(+)	+	+	(+)	(+)	+	(+)	+	(+)	+
	33. Selekcjonowanie odpadów	(+)	(+)	(+)	+	+	(+)	(+)	+	(+)	+	(+)	+
	34. Bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych	(+)	(+)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	35. Likwidacja dzikich wysypisk	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	36. Edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami	+	(+)	+	+	+	(+)	(+)	+	(+)	+	+	+
Budowa świadomości ekologicznej	37. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	38. Propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	39. Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Priorytet	Cele krótkoterminowe	Komponenty środowiska przyrodniczego											
		Rzeźba terenu	Budowa geologiczna	Pokrywa glebowa	Wody powierzchniowe	Wody podziemne	Szata roślinna	Świat zwierząt	Jakość powietrza	Klimat akustyczny	Krajobraz naturalny	Formy ochrony przyrody	Ludzie
	40. Tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	41. Kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z kotłowni węglowych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	42. Mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	43. Wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Źródło: Opracowanie własne

W ramach podsumowania należy zaznaczyć, że wpływ realizacji celów *Programu*, poprzez konkretne zadania, generalnie przybiera wydźwięk pozytywny. Poszczególne ustalenia mogą w różnym stopniu oddziaływać na środowisko, jednak pomijając siłę tych wpływów prognozuje się poprawę jakości środowiska i jego funkcjonowania.

W przypadku realizacji celów *Programu*, oddziaływanie w pełni pozytywne prognozuje się szczególnie w odniesieniu do następujących komponentów środowiska:

- ludzie,
- powietrze,
- elementy cenne przyrodniczo,
- wody powierzchniowe i podziemne.

Oddziaływanie dodatnie warunkowe lub bardzo słabe dotyczyć będzie przede wszystkim:

- budowy geologicznej,
- klimatu akustycznego,

- szaty roślinnej,
- świata zwierząt,
- krajobrazu naturalnego.

Oddziaływanie negatywne warunkowe lub bardzo słabe przewiduje się w odniesieniu do:

- krajobrazu naturalnego,
- klimatu akustycznego,
- rzeźby terenu,
- budowy geologicznej,
- pokrywy glebowej,
- szaty roślinnej,
- świata zwierząt,
- powietrza,
- elementy cenne przyrodniczo.

Tego typu oddziaływania związane są przede wszystkim z realizacją celów w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej oraz przywracania prawidłowego funkcjonowania melioracji terenów zagrożonych deficytem wodnym. Realizacja zadań związanych z modernizacją przestarzałych oczyszczalni ścieków może mieć negatywny wpływ szczególnie na krajobraz naturalny.

W świetle priorytetów wynikających z *Protokołu z Kioto*, strategii unijnych oraz *Polityki Ekologicznej Państwa*, wskazana jest intensyfikacja działań odnoszących się do ochrony powietrza i klimatu, której elementem jest także wzrost powierzchni i jakości lasów.

Na szczególną uwagę przy sporządzaniu prognozy zasługują obszary problemowe, na których istnieje lub może zaistnieć konflikt społeczeństwa z ustalonymi lub planowanymi formami ochrony przyrody. Najwięcej tego typu problemów występuje na proponowanych albo już funkcjonujących obszarach Natura 2000. Nie można przy tym pominąć obszarów objętych ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej, na których zgodnie z ustaleniami *Programu* planuje się rozwój infrastruktury drogowej poprzez budowę obwodnic.

Badania przeprowadzone przy sporządzaniu *Programu* wykazały, że potencjalne konflikty, mogą dotyczyć inwestycji liniowych. Powodem takiego stanu rzeczy jest fakt opracowania projektów przebiegu inwestycji na długo przed objęciem ochroną prawną obszarów, przez które przebiegają. Typowym przykładem jest tu obwodnica Augustowa.

Inwestycje o charakterze punktowym nie stwarzają większego problemu, ponieważ łatwiej jest dostosować je do obowiązujących przepisów. Znacznie prostsza jest także zmiana lokalizacji takich inwestycji. Z uwagi na stosunkowo niewielki obszar oraz zasięg oddziaływania łatwiejsze jest również podjęcie działań kompensacyjnych.

Należy się jednak spodziewać, że problemy z inwestycjami na obszarach chronionych będą się pojawiały i ich rozwiązanie będzie wymagało dużego wysiłku, a często i kosztów. W świetle obowiązujących dziś uregulowań prawnych, sposoby na rozwiązanie takich sytuacji są jedynie trzy:

- podjęcie działań kompensacyjnych,
- zmiana lokalizacji inwestycji, omijająca tereny chronione,
- rezygnacja z inwestycji.

Wszystkie te rozwiązania są trudne w realizacji. Najmniej korzystna sytuacja ma miejsce wówczas, kiedy dochodzi do przyjęcia rozwiązania trzeciego. Rezygnacja, powoduje brak rozwiązania ważnych problemów lokalnych społeczności a w efekcie doprowadza do wykształcenia postaw niechętnych ochronie przyrody. W praktyce na wiele lat zamyka to definitywnie drogę do realizacji jakichkolwiek działań ochronnych, co uniemożliwiłoby realizację jednego z zadań ujętych w *Programie*, dotyczącego rozwoju systemu obszarów chronionych.

Władze samorządowe województwa podlaskiego będą wdrażały cele ustalone w *Programie*, poprzez realizację zadań własnych i koordynowanych. Wśród zadań własnych wymieniane są działania dotyczące:

- opiniowania powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska,
- wprowadzenia zmian do planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- wprowadzenia obowiązku umieszczania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego granic obszarów udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalni oraz aktualizowania perspektywicznego programu eksploatacji kopalni,
- opiniowania pod względem wpływu na środowisko miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wspomagania prowadzenia edukacji ekologicznej przez różne jednostki oraz organizowania kampanii informacyjno-edukacyjnej, a także upowszechniania

informacji o podejmowanych działaniach na rzecz aktywnej ochrony środowiska,

- propagowania umiarkowanego użytkowania zasobów naturalnych,
- opracowania programów ochrony powietrza.

Realizacja wymienionych zadań będzie się sprowadzała do powstania dokumentów, które mogą stanowić podstawę do realnych działań na rzecz poprawy stanu środowiska na terenie województwa podlaskiego. Zadania własne obejmują również realizację działań związanych z poprawą stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa. Zadania koordynowane natomiast mają zakres bardziej szczegółowy, dotyczący poszczególnych komponentów środowiska. Realizacja działań koordynowanych zapisanych w *Programie* może się przyczynić do poprawy stanu konkretnych elementów środowiska, a tym do poprawy jakości życia mieszkańców. W stosunku do terenów chronionych ustalenia opiniowanego dokumentu mają służyć zachowaniu dóbr przyrody dla obecnych i przyszłych pokoleń, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Odnosząc się do zamierzeń inwestycyjnych poszczególnych gmin województwa podlaskiego, planowanych do realizacji w latach 2007-2010, stwierdzono, że:

- inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej i ochrony wód stanowią ok. 69% wszystkich zadań gminnych,
- inwestycje dotyczące gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi, to około 16% wszystkich zadań inwestycyjnych gmin,
- inwestycje z zakresu ochrony powietrza i termomodernizacji stanowią około 7%,
- inwestycje związane z poprawą infrastruktury drogowej obejmują ponad 6% wszystkich zadań gminnych,
- inwestycje z zakresu ochrony przyrody stanowią około 2%.

Wśród zadań związanych z gospodarką wodno-ściekową i ochroną wód najczęściej pojawiają się inwestycje dotyczące:

- budowy, rozbudowy lub modernizacji sieci wodociągowej,
- budowy, rozbudowy lub modernizacji sieci kanalizacyjnej sanitarnej i deszczowej,

- budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków oraz budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
- modernizacji stacji uzdatniania wody,
- budowy ujęć wody,
- remontu hydroforni,
- budowy zbiorników retencyjnych.

Realizacja wymienionych zadań ma na celu poprawę jakości środowiska przede wszystkim w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Inwestycje te przyczynią się do wydłużenia sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Uporządkowanie działań związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków bez wątpienia stanie się przyczyną poprawy jakości środowiska w poszczególnych gminach, a co za tym idzie na terenie całego województwa podlaskiego. Natomiast rozwój sieci wodociągowej, modernizacja stacji uzdatniania oraz ujęć wody może pozytywnie wpłynąć na zdrowie mieszkańców województwa i poprawę jakości ich życia.

W ramach zadań z zakresu gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi najczęściej pojawiają się inwestycje związane z:

- rekultywacją istniejących składowisk odpadów komunalnych,
- budową, rozbudową lub modernizacją składowisk odpadów komunalnych,
- budową składowiska odpadów ulegających biodegradacji,
- budową zakładu zagospodarowania odpadów (przetwórstwo, unieszkodliwianie, kwatera do składowania eternitu),
- selektywną zbiórką odpadów komunalnych,
- odzyskiem surowców odpadowych,
- likwidacją „dzikich” składowisk odpadów,
- usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Racjonalna gospodarka odpadami realizowana poprzez funkcjonowanie legalnych, stale modernizowanych składowisk odpadów oraz prowadzenie selektywnej zbiórki i odzysk surowców, stanie się przyczyną poprawy jakości środowiska, a szczególnie powierzchni ziemi, na terenie województwa podlaskiego. Poza tym istnieje szansa, że likwidacja „dzikich” składowisk odpadów oraz prawidłowo przeprowadzona rekultywacja istniejących legalnych składowisk odpadów stanie się skuteczną metodą ochrony środowiska wodnego i glebowego,

a także ograniczyć nadmierne emisje zanieczyszczeń do powietrza. Istotnym zadaniem gminnym są działania zmierzające do bezpiecznego usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest, czemu mają służyć specjalne programy, a także budowa składowisk zawierających kwatery do składowania wyrobów azbestowych.

Wśród zadań gminnych pojawiają się również inwestycje zmierzające do poprawy jakości powietrza atmosferycznego. Obejmują one przede wszystkim działania związane z modernizacją kotłowni w budynkach użyteczności publicznej, co w efekcie ograniczy emisję szkodliwych substancji do atmosfery. W ramach zamierzeń inwestycyjnych większość gmin planuje także termomodernizację budynków użyteczności publicznej, dzięki czemu możliwa będzie oszczędność energii cieplnej, a co za tym idzie także ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

Kolejną grupę zadań inwestycyjnych na szczeblu gminnym stanowią zadania zmierzające do poprawy infrastruktury drogowej. Większość gmin wymienia tu działania polegające na przebudowie dróg. Są to inwestycje wykazujące nieznaczne negatywne oddziaływanie na środowisko, jedynie w fazie realizacji prac drogowych. Drogi z poprawioną nawierzchnią, w fazie eksploatacji, stanowią źródło zanieczyszczeń znacznie mniej uciążliwe dla środowiska w porównaniu ze stanem wcześniejszym. Ograniczeniu ulegają szczególnie emisje hałasu i wibracji. Usprawnienie płynności ruchu w sieci dróg może doprowadzić do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. Biorąc pod uwagę stale wzrastające natężenie ruchu na drogach gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych, na terenie województwa podlaskiego, planowane przez gminy przebudowy dróg, wydają się być konieczne ze względu na ochronę środowiska.

7. NIEDOSTATKI I BRAKI MATERIAŁÓW UTRUDNIAJĄCE OCENĘ SZKODLIWEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO USTALEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

W trakcie opracowywania prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość wykonania prognozy. Pewne utrudnienia stwarzał dość wysoki poziom ogólności sformułowanych celów i zadań służących ich realizacji.

8. METODY WYKORZYSTANE PRZY OPRACOWANIU PROGNOZY

Prognoza oddziaływania na środowisko *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010* została sporządzona w ramach procedury postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów. Zgodnie z wymogami ustawy Prawo ochrony środowiska oraz przepisami prawa Unii Europejskiej (Dyrektywa 2001/42/WE i 2003/4/WE) prognozę oddziaływania na środowisko projektów programów sporządza się w formie raportu zawierającego podstawowe elementy oceny strategicznej.

Prognozę oddziaływania *Programu* na środowisko sporządzono stosując metody opisowe, polegające na analizie tekstu projektu dokumentu, obejmujące charakterystyki istniejącego stanu zasobów środowiska z uwzględnieniem przewidywanych znaczących oddziaływań oraz obszarów prawnie chronionych.

9. POTENCJALNE TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Realizacja ustaleń *Programu* nie będzie powodować znaczących oddziaływań transgranicznych. Jednak ze względu na fakt podpisania i ratyfikowania przez Polskę Konwencji o ocenach oddziaływania w kontekście transgranicznym należy podkreślić obowiązek informowania państw w przypadku podejmowania działań mogących znacząco oddziaływać na ich terytorium.

Oddziaływanie transgraniczne może dotyczyć różnych struktur środowiska, a w tym układu hydrograficznego, szczególnie zaś rzek granicznych: Krynka, Narew, Świsłocz, Bug, Leśna Prawa (Białoruś), Szeszupa, Szelmentka, Marycha oraz jeziora Gaładuś. Poza tym oddziaływania takie mogą być związane z ekosystemami leśnymi, a dokładniej kompleksami leśnymi Puszczy Białowieskiej i Augustowskiej (Białoruś, Litwa). Potencjalne transgraniczne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze może również dotyczyć systemu obszarów chronionych, a w tym istniejącego *Transgranicznego Obiektu Dziedzictwa Światowego* oraz projektowanych: *Transgranicznego Obszaru Chronionego Puszcza Białowieska*, *Transgranicznego Obszaru Chronionego Przełom Bugu*, *Transgranicznego Obszaru Chronionego Trzy Puszcze i Suwalsko – Wysztywieckiego TOCH*.

Jednym z potencjalnych przedsięwzięć o charakterze transgranicznym mogą być działania obejmujące ochronę środowiska wodnego, czy też związane z rozwojem infrastruktury drogowej.

10. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010*, została opracowana zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska i stanowi element procedury postępowania w sprawie oceny oddziaływania tego dokumentu na środowisko przyrodnicze regionu.

Prognoza dotyczy następujących zagadnień, będących treścią analizowanego *Programu*: analizy i oceny celów i priorytetów zawartych w projekcie dokumentu, analizy i oceny środowiska przyrodniczego oraz problemów jego ochrony, identyfikacji i charakterystyki przewidywanych znaczących oddziaływań i ustaleń zawartych w *Programie*.

Prognoza, jako punkt wyjścia dla dalszych analiz, charakteryzuje istniejący stan środowiska oraz problemy z jego ochroną. Do cech charakterystycznych środowiska w województwie podlaskim zalicza się występowanie znacznych powierzchni obszarów chronionych, znaczną lesistość, która odgrywa istotną rolę w strukturze przyrodniczej tego regionu, bogate przedstawicielstwo gatunkowe flory oraz dość dobry stan wód, gleb, powietrza i krajobrazu.

Kolejny etap prognozy oddziaływania na środowisko poświęcono analizie, mającej na celu sprawdzenie stopnia uwzględniania, w tym projekcie celów ochrony środowiska i priorytetów ekologicznych ustanowionych na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Porównanie zapisów *Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2020 roku*, *Polityki Ekologicznej Państwa* oraz *Programu* wykazuje, że generalnie występuje duża zgodność głównych celów i priorytetów ekologicznych. Nie stwierdzono też, celów sprzecznych i wykluczających się. Pod względem jakościowym, cele określone w projekcie planu są zgodne ze zbiorem celów cząstkowych polityki krajowej, chociaż część z nich nie jest wyrażona ilościowo jako np. wskaźniki progowe, które winny być osiągnięte w określonym horyzoncie czasu.

Kolejne zagadnienie poddane ocenie w ramach prognozy dotyczy identyfikacji przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko w skali całego województwa. W wyniku analizy otrzymano odpowiedź, że wśród zadań ujętych w *Programie* nie ma

inwestycji mogących powodować większe zagrożenie dla środowiska, gdyż suma korzyści z ich realizacji przekracza jednak zdecydowanie potencjalne zagrożenie.

Reasumując przedstawioną powyżej ocenę wpływu ustaleń *Programu* na środowisko i żyjących w nim ludzi, można stwierdzić, że zdecydowana większość proponowanych celów i zadań będzie wykazywać dodatni wpływ na środowisko i ludzi. Powinny one przyczynić się do zwiększenia tempa aktywności w zakresie ochrony środowiska, chociaż zakres i skala proponowanych działań nie wskazują, by w nadchodzących kilku latach nastąpił w omawianej dziedzinie przełom ilościowy i jakościowy w stosunku do obecnego stanu. Szczególnie niepewna jest skala pozytywnych oddziaływań instrumentów o charakterze systemowym, których wdrażanie tylko w części zależy od aktywności na poziomie regionu, a często decydujące są ustalenie podejmowane centralnie dla całego państwa.

Całościowa analiza materiału zawartego w *Programie* pozwoliła stwierdzić, że dokument ten nie ma istotnych braków informacyjnych i analitycznych, które ograniczałyby możliwości dokonania niniejszej prognozy.